

Jaroslav Kurzweil

Vzpomínka na začátky Matematického ústavu ČSAV

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 107 (1982), No. 4, 442--443

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/118141>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1982

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

ZPRÁVY

VZPOMÍNKA NA ZAČÁTKY MATEMATICKÉHO ÚSTAVU ČSAV
K TŘICÁTÉMU VÝROČÍ ZALOŽENÍ MATEMATICKÉHO ÚSTAVU ČSAV

JAROSLAV KURZWEIL a OTTO VEJVODA, Praha

Před pěti lety byl v tomto časopise uveřejněn článek „Dvacetpět let Matematického ústavu ČSAV“, který napsal tehdejší ředitel ústavu prof. RNDr. Jiří Fábera, CSc.

V uvedeném článku lze najít velmi stručnou zmínku o významu a působení prvního ředitele ústavu akademika Eduarda Čecha pro celkovou koncepci a další práci ústavu. Na tomto místě ji chceme doplnit několika osobními vzpomínkami na Eduarda Čecha a na počáteční období ústavu. Na prvním místě vzpomeňme na Eduarda Čecha jako na školitele aspirantů. Po r. 1945 bylo v Československu málo kvalifikovaných odborníků a tento nedostatek ještě prohloubila reforma studia na vysokých školách v r. 1949 a vzrůstající potřeby výzkumu. Aby se tomuto nedostatku čelilo, byla v r. 1950 otevřena možnost přijímat absolventy vysokých škol do vědecké aspirantury. Eduard Čech se byl od samého počátku dobře vědom, jaký význam vědecká aspirantura má, a zasadil se o to, aby do Ústředního ústavu matematického a později do Matematického ústavu ČSAV byl přijat větší počet vědeckých aspirantů. Jejich výchově věnoval velkou část svého pracovního úsilí. Spolu s ním jako školitelé nesli hlavní tíži této práce akademik Vojtěch Jarník, akademik Vladimír Kořínek, člen korespondent Vladimír Knichal, akademik Josef Novák a akademik Miroslav Katětov. Eduard Čech vedle topologie a diferenciální geometrie, v nichž aktivně pracoval, přednášel vědeckým aspirantům o řadě jiných disciplín, jež považoval za významné jak pro matematiku tak pro její aplikace, jako např. diferenciální rovnice obyčejné i parciální, funkce komplexní proměnné a počet pravděpodobnosti. Bylo pro něho typické, jak rychle se zmocňoval matematických disciplín, kterými se před tím nezabýval, a sám o tom žertem říkal, že když se chce něčemu novému naučit, ohlásí o tom přednášku a pak už se tomu naučit musí. Současně budil a podporoval zájem nastupující matematické generace o práci v matematické analýze. Mj. dal podnět k soustavnému studiu teorie distribucí. Byl si dobře vědom toho, že pro plodnou spolupráci matematiků s pracovníky v technických oborech je potřeba značná míra vzájemného porozumění, a pro toto porozumění připravoval půdu u mladých matematiků tím, že do studijních plánů aspirantů zařazoval přednáškové běhy z aplikovaných oborů, jako např. mechanika, nomografie, matematická statistika, stavba a užití samočin-

ných počítačů. Převratný význam vzniku samočinných počítačů pochopil od samého počátku a tak za jeho vedení pracovala v ÚÚM a později v MÚ ČSAV silná skupina zabývající se stavbou a využitím samočinných počítačů. Úlohu matematiky posuzoval vždy v celospolečenských souvislostech a mj. se zasloužil o to, že řada aspirantů MÚ ČSAV se uplatnila na vysokých školách.

Eduard Čech věnoval velké úsilí tomu, aby se přes poválečné obtíže brzy obnovily styky československých a polských matematiků, které byly před druhou světovou válkou opravdu živé. K přednáškovým pobytům přijela do Prahy v této době řada vynikajících polských matematiků (mj. prof. K. Kuratowski, prof. B. Knaster, prof. E. Marczewski, prof. J. Mikusiński, prof. M. Stark), v r. 1949 se konal v Praze společný sjezd československých a polských matematiků, někteří českoslovenští matematikové byli na přednáškových pobytech v Polsku a později několik mladších československých matematiků bylo v Polsku na studijních pobytech.

Dodejme ještě, že E. Čech byl velmi silnou osobností, kolem které nebylo možno přejít lhostejně. V osobních rozhovorech hájil své názory velmi rozhodně a tak lidé, kteří se báli nějakého toho šrámu z prudké diskuse, se mu raději vyhýbali. Naproti tomu lidé, kteří si vážili jeho stanovisek i podnětů, za ním rádi přicházeli. I když se stalo, že při prvním stětnutí názorů byli nějak odbyti, mohli si být jisti, že Eduard Čech se jim později omluví a třeba dodatečně uzná jejich argumenty. Vůbec si vážil pouze těch lidí, kteří byli ochotni otevřeně hájit své názory.

Velkou oporou Eduardu Čechovi jako řediteli ÚÚM a MÚ v jeho počátcích byl jeho zástupce prof. RNDr. František Vyčichlo, který byl též profesorem tehdejší fakulty inženýrského stavitelství ČVUT. František Vyčichlo se mj. zasloužil o práci skupiny v MÚ, která se zabývala matematickou teorií pružnosti, a soustavně se snažil navazovat účinné pracovní kontakty s pracovišti technického zaměření. Z jeho podnětu aspiranti Matematického ústavu pomáhali překonávat obtíže při studiu matematiky svým kolegům z technických oborů. Tak vznikly dobré osobní vztahy, které byly základem spolupráce v dalších letech. Františka Vyčichla měli všichni, kteří s ním přišli do styku, velmi rádi pro jeho obětavost a dobrotu srdce, špatně zakrývanou předstíranou přísností.

V ÚÚM a v MÚ ČSAV v jeho počátcích aspiranti měli početně velkou převahu nad interními pracovníky a jejich společenský život vtiskl ráz celému ústavu. Členové ústavu se pravidelně scházeli, aby si zazpívali a zatančili, pořádali mikulášské zábavy, turnaje v šachu a ve stolním tenisu, v létě výlety jednodenní, týdenní i delší a v zimě lyžařské zájezdy, kterých se účastnil téměř celý ústav. Školitelé i starší pracovníci ústavu měli k aspirantům vztah velmi srdečný a neformální a často se účastnili zmíněných radovánek velmi bezprostředně. První léta ÚÚM a MÚ ČSAV byla celkem šťastným obdobím hledání nových cest ve vědeckém bádání, v němž se výrazně uplatňovala společenská angažovanost a osobní iniciativa.